

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО
2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>А. Освіта, С. Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u>
спеціальність	<u>А4.07. Середня освіта (Географія), С6. Географія та регіональні студії</u>
освітня програма	<u>«Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Людмила КЛЮЧКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця
Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

« _____ » _____ 2025 р.

Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія. Підприємництво. Краща робота»

Гарант освітньо-професійної програми

Наталія ГУСЕВА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

Гарант освітньо-професійної програми

Людмила КЛЮЧКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2025 р.

ВСТУП

Програма педагогічної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.07. Середня освіта (Географія) освітньою програмою «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота» та за спеціальністю С6. Географія та регіональні студії освітньою програмою «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», а також Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол Вченої ради університету № 7 від 11. 04. 2022 р., наказ ректора № 0213-1/136 від 22. 04. 2022 р.).

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до Тимчасового стандарту вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за спеціальністю 014.07. Середня освіта (Географія) для другого (магістерського) рівня вищої освіти та Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106. Географія для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 519 від 11. 05. 2021 р.).

1. Опис практики

1. Опис педагогічної практики

1.1. Характеристики практики

1.1.1. Місце практики в структурі основної освітньої програми і область застосування програми педагогічної практики

Педагогічна практика з одержання професійних навичок належить до дисциплін за вибором та є важливим елементом в структурі освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.07. Середня освіта (Географія) освітньою програмою «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота» та спеціальністю С6. Географія та регіональні студії освітньою програмою «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток». Програма практики визначає її зміст, обсяг і порядок проходження студентами денної та заочної форм навчання.

1.1.2. Форми проведення педагогічної практики

Педагогічна практика являє собою вид навчальних занять, орієнтованих на професійно-практичну підготовку майбутніх фахівців, що навчаються, шляхом: особистої участі студента в діяльності установ і організацій різних форм власності; виконання індивідуальних завдань.

1.1.3. Вимоги до баз педагогічної практики

У якості бази педагогічної практики виступають заклади загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів, заклади вищої освіти І-ІІ рівнів акредитації, заклади позашкільної та неперервної освіти, заклади у галузі управління освітою, інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір про проведення педагогічної практики. За умови неможливості проходження практики на базі зазначених установ (суворі

карантинні обмеження, правовий режим воєнного стану тощо), студент прикріплюється до кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1.2. Мета практики – закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, оволодіння новими сучасними методами, формами організації та засобами педагогічної діяльності; засвоєння і закріплення фахових професійних умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі викладання географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», а також позакласної (або позашкільної) роботи з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Під час проходження педагогічної практики студент стає учасником практичної діяльності, спостерігає й аналізує різні сторони роботи фахівців-практиків у галузі викладання географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», вчиться проводити масову роботу з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства серед учнівської молоді.

1.3. Основні завдання практики:

- ознайомлення з діяльністю бази практики (закладом освіти), її структурою та напрямками діяльності;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до викладання географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», проведення масової роботи з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства серед учнівської молоді в закладах освіти;
- формування психолого-педагогічної готовності до роботи з учнями з використанням сучасних освітніх технологій, методів і прийомів;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної педагогічної діяльності у закладах освіти – середньої, позашкільної, неперервної тощо;
- вивчення передового педагогічного досвіду та його використання у професійній діяльності;
- формування педагогічних здібностей на основі досвіду педагогічної практики та формування навичок самоосвіти і самовдосконалення;
- виконання студентом-практикантом покладених на нього посадових обов'язків з метою закріплення знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей учителя географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», фахівця з краєзнавства.

1.4. Кількість кредитів – 6.

1.5. Загальна кількість годин – 180.

1.6. Характеристика практики	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	

1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й

1.6. Перелік компетентностей, що формує педагогічна практика:

1) для освітньо-професійної програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота»

загальні компетентності:

ЗК04. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, конструктивної та безпечної взаємодії з іншими людьми, зокрема, учасниками освітнього процесу (*емоційно-етична компетентність, компетентність педагогічного партнерства*).

ЗК06. Здатність застосовувати знання сфери навчання у практичних ситуаціях: використання географічної термінології та номенклатури в освітньому процесі, уміння донести знання до нефахівців, ефективно і вільно передавати їх письмовими, усними, візуальними, цифровими засобами (*предметно-методична компетентність, інформаційно-цифрова компетентність*).

ЗК10. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності, відповідальне ставлення до обов'язків. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу (*предметно-методична компетентність, організаційна компетентність*).

спеціальні (фахові) компетентності, спільні для спеціальності А4. Середня освіта:

СК01. Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу (*предметно-методична компетентність*).

СК02. Здатність проектувати та організувати освітній процес, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів на основі психолого-педагогічної характеристики класу з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей учнів, осіб з особливими освітніми потребами (*організаційна компетентність, інклюзивна компетентність*).

СК08. Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, отримувати від колег та надавати їм підтримку в професійному розвитку, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії (*здатність до навчання впродовж життя*).

СК10. Здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проекти, вести аналітичну звітну документацію та презентації, прогнозувати результати освітнього процесу, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, оцінювати й аналізувати результати навчання учнів (*прогностична компетентність, оцінювально-аналітична компетентність*).

спеціальні (предметні) компетентності:

ПК03. Здатність застосовувати професійні знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів; орієнтуватися в світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення й актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (*предметно-методична компетентність; здатність до навчання впродовж життя*).

ПК05. Здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у закладах повної загальної середньої освіти (зокрема профільної) (*предметно-методична компетентність*).

ПК07. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту (*предметно-методична компетентність*).

ПК11. Здатність організовувати та проводити краєзнавчо-туристичну діяльність (*організаційна компетентність*).

2) для освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

СК8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців.

СК9. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує педагогічна практика:

1) для освітньо-професійної програми «Географія. Підприємництво. Краєзнавча робота»:

результати навчання, спільні для спеціальності А4. Середня освіта:

ПР01. Володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою з предметної спеціальності, знаннями про ведення ділової документації у різних типах закладів середньої та позашкільної освіти; уміє викладати, фахово спілкуватися, вступати у диспут, брати участь в обговоренні, записувати тексти географічної спрямованості, презентації уроків географії державною мовою (в окремих випадках – іноземною) із залученням наукового глосарія, сучасної географічної номенклатури.

ПР03. Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівні повної загальної середньої освіти, профільної освіти).

ПР05. Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПР06. Має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

ПР07. Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності.

ПР09. Володіє формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній краєзнавчій роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

ПР12. Володіє знаннями про організацію, управління, нормативно-правове забезпечення, соціально-економічні та культурні умови діяльності в освітніх установах.

програмні результати навчання:

ПР19. Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПР20. Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії; генерує оригінальні ідеї щодо здійснення освітнього процесу, які можуть бути реалізовані як у знайомих, так і у незнайомих ситуаціях.

ПР23. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми повної загальної середньої освіти, зокрема профільної, з географії.

ПР25. Дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

ПР26. Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного

типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу.

ПР29. Здійснює організацію краєзнавчої роботи в освітніх закладах різного типу.

2) для освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»:

ПР02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати вміння працювати в команді.

ПР04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.

ПР05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.

ПР13. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчально-методичне та інформаційне забезпечення.

1.8. Пререквізити: успішне опанування обов'язковими освітніми компонентами першого року навчання в магістратурі.

2. Зміст та організація педагогічної практики

Зміст педагогічної практики студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти визначається її метою. З одного боку, він передбачає збір фактичного матеріалу і проведення досліджень, необхідних для підготовки кваліфікаційної роботи магістра, з іншого – включає в себе сукупність робіт, які необхідно виконати на робочому місці конкретної бази практики з метою підвищення професійно-кваліфікаційного рівня практиканта.

При проходженні практики студент-практикант зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку установи, суворо дотримуватися трудової дисципліни, приймати участь у громадському житті трудового колективу установи.

Щоденна робота студента-практиканта полягає у збиранні та вивченні інформаційних матеріалів за програмою практики, виконання трудових обов'язків на робочому місці, оформленні документації, заповненні щоденника педагогічної практики, який видається студенту на початку практики.

Керівництво педагогічною практикою здійснюється досвідченими викладачами кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і призначеним фахівцем від установи і передбачає консультування з питань педагогічної діяльності, контролювання виконання програми практики та дотримання трудової дисципліни.

Тематичний план педагогічної практики

Розділ 1. Підготовчий етап практики

1. **Вступ.** Ознайомлення з програмою практики, її структурою та термінами проходження. Інструктаж з техніки безпеки, охорони праці та правил поведінки на базі практики. Отримання індивідуальних завдань та роз'яснення вимог до їх виконання. Видача щоденників практики.
2. Вивчення нормативно-правових документів, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу, зокрема: «Закон про освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>) та «Закон про повну загальну середню освіту» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>), Лист МОН 1/16828-25 від 13. 08. 2025 року «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році» (<https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi>), Лист ІМЗО від 18. 07. 2025 р. № 21/08-624 «Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2025/2026 навчальному році» (<https://imzo.gov.ua/2025/08/08/lyst-imzo-vid-18-07-2025-21-08-624-metodychni-rekomendatsii-shchodo-rozvytku-stem-osvity-v-zakladakh-zahal-noi-seredn-oi-ta-pozashkil-noi-osvity-u-2025-2026-navchal-nomu-rotsi/>), Концепцію Нової української школи, розпорядження і постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України тощо;
3. Ознайомлення з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, STEM-освітою. Складання їх стислої характеристики.
4. Вивчення світового та вітчизняного педагогічного досвіду, статей у фахових виданнях та тез доповідей конференцій, присвячених методиці викладання географії та курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», проведення позакласної (або позашкільної) роботи з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Складання бібліографічного списку літератури.
5. Ознайомлення з діяльністю бази практики (закладу освіти – середньої, позашкільної, неперервної тощо) (*назва, юридична адреса, підпорядкованість, структура, мета та завдання діяльності, статут тощо*). Складання її стислої характеристики.

Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника

У ході даного етапу практики студент:

1. Ознайомлюється з формами та методами класної та позакласної роботи вчителя географії та/або підприємництва та фінансової грамотності, класного керівника, відвідує його заняття.
2. Ознайомлюється з навчальними планами, календарним плануванням, поурочним плануванням, класними журналами.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання

У ході даного етапу практики студент:

1. Виконує посадові обов'язки за фахом.
2. Відвідує уроки з географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» вчителя географії, до якого прикріплений студент. Проводить педагогічний аналіз відвіданих уроків.
3. Готує методичну розробку уроку з географії або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» згідно з календарно-тематичним плануванням учителя географії, до якого прикріплений студент. За можливістю проводить підготовлений урок. Робить самоаналіз проведеного уроку.
4. Виконує індивідуальне завдання (*одне на вибір студента або за узгодженням з керівником, бажано в рамках теми магістерського дослідження*):
 - а) розробити екскурсійний маршрут та план екскурсії по Харкову або Харківській області (або іншому регіону України). За можливістю провести розроблену екскурсію. Зробити самоаналіз проведеної екскурсії;
 - б) розробити позакласний виховний захід на теми, актуальні на час проходження практики або на ближній місяць, з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Підготувати необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення заходу. За можливістю провести захід. Зробити самоаналіз проведеного заходу;
 - в) розробити освітній квест для учнівської молоді з використанням краєзнавчих матеріалів Харківщини чи іншого регіону. Обрати тему квесту (історико-краєзнавчу, культурно-географічну, туристично-краєзнавчу, природничу тощо). Скласти сценарій проведення (завдання для учасників, маршрут, правила). Підготувати карту-схему маршруту та необхідні дидактичні матеріали. За можливістю провести квест. Зробити самоаналіз проведеного заходу;
 - д) розробити соціальний/волонтерський проєкт з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Обрати напрям (наприклад: «Відкрий для себе Харківщину», «Фінансова грамотність у повсякденному житті школяра» тощо). Сформулювати мету, завдання та очікувані результати проєкту. Розробити план реалізації з основними етапами та заходами. Підготувати презентаційні матеріали для популяризації проєкту. Презентувати та захистити проєкт;
 - є) скласти навчально-методичний комплект (робочий зошит, карти, завдання) для проведення шкільної гри з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Розробити тематику та завдання для гри (тестові, практичні, творчі). Підготувати матеріали для роботи учасників (робочі зошити, картки-завдання, карти). Передбачити критерії оцінювання виконаних завдань. За можливістю провести гру. Зробити самоаналіз проведеного заходу;
 - ж) розробити проєкт соціального шкільного підприємства (учнівського бізнес-проєкту) у закладі загальної середньої освіти. Обрати напрям діяльності шкільного соціального підприємства (наприклад, шкільна кав'ярня або буфет із соціальною місією; еко-майстерня повторного використання матеріалів; учнівська сувенірна майстерня; шкільний сервіс послуг; учнівський ярмарок

соціального підприємництва тощо). Сформулювати соціальну місію підприємства та обґрунтувати його соціальну значущість для шкільної спільноти або місцевої громади. Визначити продукт або послугу, цільову аудиторію та можливих партнерів. Розробити спрощений бізнес-план (мета, завдання, організаційна структура, фінансове планування, напрями використання прибутку з соціальною метою). Скласти план реалізації проєкту з основними етапами та заходами. Підготувати презентаційні та рекламні матеріали для популяризації шкільного соціального підприємства. За можливістю організувати пробний запуск (пілотну реалізацію) проєкту. Зробити самоаналіз реалізації та результатів діяльності шкільного соціального підприємства.

5. Відвідує заходи інших практикантів та бере участь в їх обговоренні.
6. Оформляє звітність.
7. Захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

3. Структура педагогічної практики

Назви розділів	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		ауд. (дист.)	кам.	інд.	с.р.		ауд. (дист.)	кам.	інд.	с.р.
Розділ 1. Підготовчий етап практики										
Разом за розділом 1	50	2	5	5	38	52	2	5	5	40
Розділ 2. Знайомство з закладом освіти – базою практики										
Разом за розділом 2	36	16	10	10		24	4	10	10	
Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання										
Разом за розділом 3	94	24	20	40	10	104	10	34	40	20
Усього годин	180	42	35	55	48	180	16	49	55	60

4. Теми аудиторної, камеральної та індивідуальної роботи

№ з/п	Назва теми аудиторної роботи	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Установча конференція з педагогічної практики	2	2
2	Відвідування уроків з географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» учителя, за яким прикріплений студент, інших навчально-виховних занять / заходів у закладі освіти	10	2
3	Професійне і педагогічне спілкування з учнівською молоддю	6	2

4	Виконання обов'язків на конкретному робочому місці	10	2
5	Проведення уроку з географії та/або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність»	2	2
6	Проведення занять / заходів, передбачених в індивідуальному завданні	2	2
7	Відвідування уроків, занять / заходів, проведених іншими практикантами	8	2
8	Захист результатів практики на засіданні кафедри у встановленому порядку	2	2
Всього		42	16
№ з/п	Назва теми камеральної та індивідуальної роботи	Кількість годин	
1	Знайомство з діяльністю бази практики (закладу освіти – середньої, позашкільної, неперервної тощо). Складання її стислої характеристики.	10	10
2	Знайомство з формами та методами класної та позакласної роботи вчителя географії та/або підприємництва та фінансової грамотності, класного керівника.	10	10
3	Знайомство з навчальними планами, календарним плануванням, поурочним плануванням, класними журналами.	10	10
4	Складання методичної розробки уроку з географії або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність» згідно з календарно-тематичним плануванням учителя географії, до якого прикріплений студент.	20	20
5	Розробка навчально-методичних матеріалів у рамках виконання індивідуального завдання (одного на вибір студента, бажано в рамках теми магістерського дослідження)	20	20
6	Самоаналіз проведеного уроку та заняття / заходу	4	5
7	Педагогічний аналіз уроків та занять / заходів, проведених учителем географії та іншими практикантами	6	5
8	Формулювання висновків, оформлення звіту, щоденника практики	10	24
Всього		90	104

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Вивчення нормативно-правових документів, які регламентують діяльність учителя в ході освітнього процесу	8	10

2	Ознайомлення з роботою в онлайн-системах Moodle та EdEra, STEM-освітою	10	10
3	Вивчення світового та вітчизняного педагогічного досвіду, статей у фахових виданнях та тез доповідей конференцій, присвячених методиці викладання географії та курсу «Підприємництво та фінансова грамотність», проведення позакласної (або позашкільної) роботи з географії, підприємництва та фінансової грамотності або краєзнавства. Складання бібліографічного списку літератури.	20	20
4	Систематизація зібраної інформації	10	20
Всього		48	60

6. Методи контролю

Підготовка студентами звіту з педагогічної практики та захист результатів практики на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця.

Звіт з педагогічної практики має включати результати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики:

- щоденник практики;
- характеристика бази практики;
- бібліографічний список літератури, присвяченої методиці проведення шкільної (класної та позакласної) або позашкільної роботи географічного, економічного або краєзнавчо-туристичного напрямів у школах та в інших загальноосвітніх закладах;
- методична розробка уроку з географії або курсу «Підприємництво та фінансова грамотність»;
- індивідуальне завдання;
- висновки щодо проходження практики.

7. Схема нарахування балів

Вид роботи	За звітну документацію
Кількість балів	100 б.
Розбаловка за видами роботи	Виконання обов'язків за фахом та всіх завдань практики – до 70 б. Оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами – до 15 б. Захист результатів практики на засіданні кафедри – до 15 б. До захисту допускаються студенти, які виконали програму практики, представили звіт згідно з установленою формою

Критерії оцінювання результатів педагогічної практики

Виконання обов'язків за фахом та всіх завдань практики	Оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами	Захист результатів практики на засіданні кафедри
70 б.	15 б.	15 б.
оцінка керівника практики від установи-бази практики – до 10 б.	Грамотність оформлення текстового матеріалу – до 5 б.	Якість і повнота розкриття тематики дослідження та результатів практики під час виступу – до 5 б.
оцінка керівника практики від університету – до 60 б.: - теоретико-методичний рівень виконання всіх завдань практики – до 30 б. - практичний рівень виконання всіх завдань практики – до 30 б.	Якість оформлення графічного матеріалу – до 5 б.	Відповідність отриманих висновків до завдань практики – до 3 б.
	Якість оформлення і повнота списку використаних джерел інформації – до 5 б.	Відповіді на запитання студентів та викладачів – до 5 б.
		Участь у дискусії – до 2 б.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для дворівневої шкали оцінювання
50-100	зараховано
1-49	не зараховано

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Довідник-глосарій педагога-позашкільника. 2021. Режим доступу : <https://donopdut.org.ua/informaciy-no-metodichni-materiali/>
2. Загальна середня освіта. *Інститут модернізації змісту освіти*. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/>
3. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія. Довідник, тестові завдання. За ред. С. Г. Коберніка. Кам'янець-Подільський : ФОРМ Сисин О. В., 2020. 888 с.
4. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія: комплексне видання. Київ : Літера, 2020. 480 с.
5. Кобернік С. Г. Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 346 с.
6. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник. За ред. С. Г. Коберніка. Київ : Навчальна книга, 2005. 319 с.
7. Лаврук М. М. Загальна методика навчання географії: практичні роботи та

- індивідуальні дослідження студентів : навчальний посібник. Львів, 2023. 144 с.
8. Лаппо В. В. Теорія і методика виховання: навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 384 с.
 9. Методика викладання географії. Упорядк. Н. Муніч, В. Серебряй. Київ : Ред.загальнопед.газ., 2005. 146 с.
 10. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків : ВГ «Основа», 2016. 112 с.
 11. Нова українська школа. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola>
 12. Організаційно-екскурсійна діяльність : конспект лекцій. Укладач Т. Л. Повалій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 173 с.
 13. Позашкільна освіта та виховна робота. *Інститут модернізації змісту освіти*. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/>
 14. Слюта А. М. Методика навчання географії : навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів : Десна Поліграф, 2021. 248 с.
 15. Топузов О. М., Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П. Загальна методика навчання географії : підручник. Київ : ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.
 16. STEM-освіта. *Інститут модернізації змісту освіти*. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

Допоміжна література:

1. ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ : науково-методичний журнал. Міністерство освіти і науки України, Держ. інформ.-виробн. підприємство вид-во «Пед. Преса»; редкол.: М. П. Задорожний (голов. ред.) та ін. Київ : Педагогічна преса. Виходить щомісяця з 1996 р. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=JRN&P21DBN=JRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9615555
2. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
3. Екскурсійно-туристична та краєзнавча робота з молоддю: навчально-пізнавальна й оздоровча цінність. Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Уклад.: З. М. Горова, В. В. Косенко. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 236 с.
4. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі : курс лекцій. Тернопіль : Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с.
5. Зеленська Л. І., Троценко О. В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2012. 80 с.
6. Колотуха О. В., Онищенко Є. В. Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи : навчально-методичний комплекс. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2016. 32 с.
7. Корнєєв В. П. Форми організації навчання в школі : посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський : «Абетка», 2004. 224 с.
8. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1994. 191 с.

9. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки. Укл. О. М. Саввич. Харків : Ранок, 2010. 256 с.
10. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність : монографія. Харків : Видавничий центр ХНУ, 2009. 276 с.
11. Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі. Київ, 2004. 228 с.
12. Освітні технології : навчально-методичний посібник. За ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 255 с.
13. Олішевська Ю. А. Туристсько-краєзнавча діяльність і моніторинг географічного середовища : навчально-методичний комплекс. Київ, 2013. 50 с.
14. Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ : «ФОП Кравченко», 2020. 175 с.
15. Основи краєзнавства : підручник. НАН України, Національна спілка краєзнавців України, за ред. О. П. Реєнта; вид. 2-ге, доп. Київ, 2021. 376 с.
16. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
17. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство : навчальний посібник. Наук. ред. П. Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Київ – Кам'янець-Подільський : Кондор, 2010. 240 с.
18. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота. *Інститут модернізації змісту освіти*. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/>
19. Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. Викладання дидактики географії : навчальний посібник. Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2016. 240 с.
20. Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Надтока О. Ф., Діброва І. О. Дидактика географії : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2014. 586 с.
21. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. За ред. О. І. Пометун. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 191 с.
22. Топузов О. М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика: монографія. Київ : Фенікс, 2007. 304 с.

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. ГЕОГРАФІЯ 6-9 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
2. ГЕОГРАФІЯ 10-11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-10-11-standart.pdf>
3. ГЕОГРАФІЯ 10-11 класи. Профільний рівень. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi->

dlya-10-11-klasiv

4. Всеосвіта. Національна освітня платформа. Режим доступу : <https://vseosvita.ua/>
5. Дія.Освіта. Режим доступу : <https://osvita.diia.gov.ua/>
6. Закон України № 1841-III від 20 червня 2000 року «Про позашкільну освіту» : редакція від 12. 09. 2025 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
7. Закон України № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року «Про освіту» : редакція від 21. 08. 2025 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Закон України № 463-IX від 16 січня 2020 року «Про повну загальну середню освіту» : редакція від 21. 08. 2025 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
9. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/>
10. Інститут педагогіки НАПН України. Режим доступу : <https://undip.org.ua/>
11. Лист ІМЗО від 18. 07. 2025 р. № 21/08-624 «Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2025/2026 навчальному році». *Інститут модернізації змісту освіти*. Режим доступу : <https://imzo.gov.ua/2025/08/08/lyst-imzo-vid-18-07-2025-21-08-624-metodychni-rekomendatsii-shchodo-rozvytku-stem-osvity-v-zakladakh-zahal-noi-seredn-oi-ta-pozashkil-noi-osvity-u-2025-2026-navchal-nomu-rotsi/>
12. Лист МОН 1/16828-25 від 13. 08. 2025 року «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році». *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi>
13. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/>
14. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). Географія. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>
15. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). Підприємництво та фінансова грамотність. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>
16. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи (запроваджуються поетапно з 2022 року). STEM. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku>
17. Навчальні програми курсів за вибором факультативів. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni->

programi/navchalni-programi-kursiv-za-viborom-fakultativiv

18. На Урок. Освітній проєкт. Режим доступу : <https://naurok.com.ua/>
19. Наказ МОН України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» від 16 липня 2018 року № 776. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
20. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном. *OSVITA.UA*. Режим доступу : <https://osvita.ua/>
21. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом МОН України від 19. 02. 2021 р. № 235. (зі змінами від 09. 08. 2024 р.). *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf>
22. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня, затверджена наказом МОН України від 20. 04. 2018 р. № 405. *Міністерство освіти і науки України*. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/tipovi-osvitni-programi-2>
23. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня, затверджена наказом МОН України від 20. 04. 2018 р. № 408 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/typovi-programu-2-11/typova-osv-prohr-zzso-iii-stupenya-890.pdf>
24. Центр підтримки цифрового навчання навчального відділу ХНУ імені В. Н. Каразіна. Режим доступу : <https://sites.google.com/karazin.ua/dist-karazin-ua/>
25. EdEra – студія онлайн-освіти. *EdEra*. Режим доступу : <https://ed-era.com/>
26. Moodle в Україні. *Moodle*. Режим доступу : <https://moodle.org/course/view.php?id=17228>
27. STEM-освіта. Режим доступу : <https://stemosvita.com.ua/>